

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusika õppekava
Pärimusmuusika eriala

Eliise Selisaar

MERI KIIGE ALL

Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Cätlin Mägi

Kaitsmisele lubatud:

(Juhendaja allkiri)

Viljandi 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. MINU TEEKOND MUUSIKAS	4
2. DIPLOMIKONTSERDI KONTSEPTSIOON JA PALAD	8
2.1 Kontserdi kontseptsioon	8
2.2 Kontserdi repertuaar	8
2.2.1. Laula kuni elad ja Karjase helletused (kompositsioon)	9
2.2.2. Ehade valgel	9
2.2.3. Laevapuu	10
2.2.5. Meri kiige all	11
2.2.6. Eile õhtul eha ajal	12
2.2.7. Vastu ööd	12
3. KONTSERDI ETTEVALMISTUS-PROTSESS	14
3.1 Ettevalmistusprotsess, koosseis ja meeskond	14
3.2 Valgus ja visuaalne keel	15
3.3 Kontserdi turundus	15
KOKKUVÕTE	16
KASUTATUD KIRJANDUS	17
LAULUDE VIITED	18
LISAD	20
Lisa 2 Kontserdi tehniline kava	29
Lisa 3 Ribareklaam	30
SUMMARY	31

SISSEJUHATUS

Käesolev kirjatöö on osa minu loov-praktilisest lõputööst “Meri kiige all”. Siin annan ülevaate oma teekonnast muusikas ning õpingutest TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias. Samuti heidan valgust loov-praktilise lõputöö praktilise osa (edaspidi diplomikontserdi) kontseptsioonile, repertuaari valikule ja ettevalmistusprotsessile.

Kontserdi kavasse olen valinud laulud, mille sõnad ja viisid on mind inspireerinud. Esitusele tuleb valik uuemaid ja vanemaid pärimuslaule ning omaloomingut, seda nii üksi kui koos järgilauljate ja ansambliga. Kontserdikava peateemaks on “meri”, mis sümboliseerib minu jaoks muusika sügavat ja muutlikku olemust. Paralleelselt lauludele kulgevad läbi kogu kava audiokihid helimaastike ja arhiivisalvestustega, kus leidub samuti vihjeid voolavale veele ja mässavale merele. Kontsert toimub 20. mail Viljandi Pärimusmuusika aidas.

Loov-praktilise lõputöö kirjalik osa jaotub kolmeks. Esimeses osas annan ülevaate oma muusikalisest teekonnast nii varasemas elus kui õpingute ajal Viljandi Kultuuriakadeemias. Teises osas tutvustan kontserdi kava kontseptsiooni ja repertuaari. Kolmas osa on aga pühendatud kontserdi kava ettevalmistuse, loomingulise protsessi ning prooviperioodi kirjeldamisele.

Tänan oma juhendajat Cätlin Mägi, oma erialaõppejõudu Celia Rooset ja saatepilli õpetajat Villu Talsit, oma esimest pärimuslaulu õpetajat Janika Orast ning kaasmuusikuid Kelly Veinbergi, Hanna Minna Kivisäki ja Martin Kalmu. Samuti tänan helindajat Aleksei Semjonovit ja valgustajat Mari Vijardi.

1. MINU TEEKOND MUUSIKAS

Minu kulgemine muusika radadel pole kindlasti olnud just sirgjoonelist laadi. Laulmine ja katsetused erinevatel instrumentidel on mind küll terve elu saatnud, kuid esiplaanile tõusis muusika minu jaoks alles võrdlemisi hiljuti. Laulnud olen siiski nii kaua kuni vähegi mäletan. Esimesed laulud õpetas mulle vanaema, veetsime palju aega koos ja laulmine oli üks meie ühiseid meelistegevusi. Tagantjärele olen rõõmus, et vanaema teadis ja õpetas mulle ka omajagu vanemaid, enda lapsepõlve aegseid laule. Umbes viie aastaselt hakkasin kodu lähedal Ruila mõisakoolis laulutundides käima ning umbes samas vanuses alustasin ka laste lauluvõistlustel käimisega. Kooliajal olin vahelduva eduga ühe kammerkoori ja laulustuudio liige ning kirjutasin vahel sahtlisse omaloomingut. Siiski liikusin muusikast pigem eemale ning peale keskkooli lõpetamist ei jäänud reisimise ja töötamise kõrvalt selle jaoks enam kuigi palju aega. Alles veidi hiljem, parasjagu Rumeenias elades, ostsin endale esimese kitarrini ning alustasin omal käel harjutamist ning pillist inspireerituna ka muusika kirjutamist. Peale naasmist ning Eesti Kunstiakadeemiasse õppima asumist jäi muusika aga jälle kord tagaplaanile. See-eest puutusin stsenograafia õpingute teisel kursusel ootamatult kokku eesti vanemate lüroepiliste regilauludega, kui tegin koolitööna lavakujunduse Veljo Tormise kantaat-balletile “Eesti ballaadid” ning kuulasin seetõttu lõputuid kordi kõiki teose palu.

2014. aastal Praha teatriakadeemias vahetusõpingutel viibides, võtsin koos näitlejatudengitega osa “Muusikategevuse” ainst, kus keskenduti õppejõu pärimus- ja maailmamuusika lembuse tõttu põhiliselt mustlasmuusika jäljendamisele. Samuti õnnestus mul samal perioodil esimest korda mõned oma laulud akadeemia helistuudios salvestada. Sellest ajendatuna asusin jälle rohkem laulma ja pilli mängima, võtsin kohaliku hääleseade õpetaja käest tunde ja käisin muusikaharrastajatest teatriinimestega ühismusitseerimisõhtutel. Aina enam pakkus mulle aga huvi just pärimusmuusika ja pärimuskultuur. Soov neid

teemasid rohkem uurida tingis aga selle, et Eestisse naastes veetsin suure osa Kunstiakadeemia viimasest aastast hoopis Eesti Muusikaakadeemia pärimusmuusika osakonnas külalistudengina.

Muusikaakadeemias oli mul õnn kohtuda õppejõud Janika Orasega, kes nõustus mulle eesti pärimuslaulu õpetama. Janika käe all sain koos teise, samal sügisel päriselt osakonda astunud pärimuslaulu tudengiga kaasa teha kõik erialatunnid ja ülesanded. Lisaks võtsin osa mitmetest teistest osakonna ainetest ja pärimusmuusika tudengite esinemistest. Ootamatult oli pärimuslaulu maailm mu täielikult endasse haaranud, ka oma Kunstiakadeemia lõputööks valisin kujundada etenduse soome-ugri Loomismüüdi ainetel. Ka pärast stsenograafia bakalaureuse lõpetamist tahtsin üle kõige end pärimuslaulu teemadel edasi arendada. Nõnda astusingi 2017. aasta sügisel sisse Viljandi Kultuuriakadeemia muusika osakonda, pärimusmuusika suunale.

Õpingute ajal Viljandis sai minu erialaõppejõuks Celia Roose, kellega asusime juba palju süsteemsemalt tööle pärimuslaulu stiiliküsimuste ja ka muusikateoreetilise poolega. Just viimane oli minu suur väljakutse, kuna mul puudus varasem muusikakooli ja süsteemse pilliõppe kogemus. Algas pikk ja järjepidev töö arendamiseks minu muusikalist kirjaoskust, mis tundus kui uue, täiesti tundmatu keele õppimine. Eriala lauludeks said esmalt laulud Marie Sepa, Marie Põldmäe ja Miina Lamborti repertuaaridest. Esimese aasta kevadsemestril asusime koos Celiaga kompima ka erinevaid pärimuslaulu registreid, nõnda avastasin enda jaoks täiesti uue tämbri, kiigetooni. Ka semestri laulude valik toetas selle registri arendamist, tegelesin palju kiigelaulude ja Siberi eestlaste lauluvaraga.

Kui esimesel õppeaastal oli kohanemine uue töömahu ja tempoga minu jaoks küllaltki keeruline, siis teisel aastal tundsin end juba märksa mugavamalt. Tagantjärele näen, et just teine kursus oli minu jaoks kõige edukam. Hakkasin tegelema laulumängude uurimise ja õpetamisega ning mul õnnestus välja töötada ja läbi viia mitmeid regilaulu ja laulumängude teemalisi töötube. Avastasin, et tunnen end õpetaja rollis väga hästi ja naudin situatsioone, kus mul on võimalus oma teadmisi edasi anda. Erialselt hakkasin aga oma hääle kõrvale veel midagi

igatsema. Traditsioonilises stiilis on *accapellas* regilaule laulda muidugi kõige õigem, Samal ajal tundsin aga, et soovisin kasutada lisaks oma häälele ka muid muusikalisi väljendusvahendeid, katsetada harmoonia ja rütmiga. Lahendus näis olevat õppida kõrvale mõnd saatepilli, kuid õige instrumendi leidmine kujunes samuti väljakutseks. Pöördusin esmalt rahvapillide poole ja proovisin teisel aastal kätt nii hiiu kandlel kui karmoškale. Kumbki ei pakkunud aga minu häälele sellist tuge nagu lootsin. Tegin veel omajagu katsetusi, näiteks teise kursuse erialakontserdil saatsin end midi-klaveril, mille kahele oktavile olin helitehnoloogia tudengi Aleksei Semjonovi abiga iseenda hääle kaardistanud (*mapinud*).

Kolmandal kursusel asusin tegelema Leedu traditsiooniliste kaanoni tüüpi laulude *sutartinėde* uurimise ja jäljendamisega. Samuti otsustasin pöörata pilgu varasest enam uuema rahvalaulu poole ning oma repertuaari selles vallas laiendada. Saatepilli õpingutes pöördusin aga tagasi kitarril juurde. Minu esimeseks õpetajaks sellel pillil sai jazzkitarrist Harri Heinsoo, kes aitas mul eelkõige arendada noodist mängu oskusi. Samal ajal alustasin ka koostööd kromaatilise kandle mängija Gerda Nurmeotsaga, kellega tegelesime põhiliselt rahvakoraalide ja omaloomingu seadmisega. Aasta jooksul andsime mõned kontserdid ja käisime paari lugu ka Kultuuriakadeemia studios salvestamas. Mõistsin aga, et minu muusikaline käekiri ja oskused vajasisid veel inkubatsioonieaga ning otsustasin nende küsimustega siiski omaette jätkata. Kursuse teisel poolel ootamatult alanud eriolukord riigis just seda võimaldaski. Distantõppe semestril võtsin endale eesmärgiks teha eriala lauludele terviklikud seaded ja need kättesaadavate vahenditega ka salvestada ja produtseerida. Nõnda algasid minu kodustuudio katsetused.

Oma õpingute viimasel aastal jätkasin eelmise semestri seadete ja salvestuste arendamisega. Ka viimase õppeaasta paindlikumad nõuded eriala eksami läbimiseks andsid mulle võimaluse esitada tavapärase ettemängu asemel hoopis kodustuudio salvestusi. Mõistsin, et ise oma salvestusprotsessi kontrollides ning palu kihtide haaval ehitades olengi ehk leidnud mooduse kuidas luua oma muusikalist tervikpilti. Samal ajal otsustasin ka kitarril õpingutega edasi minna ning minu järgmiseks õpetajaks sai seejuures Villu Talsi. Tema käe all õppisin

kuulmise järgi pärimus instrumentaallugusid ning tegelesin pillimängu tehnika ja harmoniseerimisega. Samuti sain palju kasulikke soovitusi, kuidas oma lugudele ja seadetele loomingulisemalt läheneda ning neid mitmekesistada. Õpingute viimasel semestril alustasin kogu õpitu koondamisega ning diplomikontserdi kava ülesehitamisega.

2. DIPLOMIKONTSERDI KONTSEPTSIOON JA PALAD

Järgnevates peatükkides selgitan oma diplomikontserdi “Meri kiige all” kontseptsiooni ja ülesehitust ning kirjeldan repertuaarivalikut.

2.1 Kontserdi kontseptsioon

Minu diplomikontserdi pealkiri “Meri kiige all” tuleneb kontserdikava keskel kõlavast samanimelisest regilaulust. Laiemas mõttes sümboliseerib “meri” minu jaoks aga muusika sügavat ja pidevalt muutuvat olemust. Kontserdikavas tuleb esitusele valik mind kõnetanud laule eesti uuemast ja vanemast pärimuslaulu traditsioonist, samuti saab kuulda pärimusest inspireeritud omaloomingut. Minu põhiliseks instrumendiks on hääl, kuid soov luua selle ümber mitmekesistavaid helimaailmu on viinud mind ka harmooniate, seadete ja digitaalsete vahendite juurde. Nõnda kulgevad antud kontserdikavasgi lauludega kaasa kitarr ja viiuli helid, saatevokaalid, arhiivisalvestustuste klipid ning helimaastikud. Laval on kaasmuusikud Kelly Veinberg, Hanna Miina Kivisäk ning Martin Kalm, kellel on nii järgilaullev, saatev kui helimaastikega sulanduv roll.

2.2 Kontserdi repertuaar

Kontserdil tulevad esitusele kolm vanemat ja kaks uuemat rahvalaulu, lisaks saab kuulda ka karjase helletusi ning omaloomingut. Mitmed laulud kätkevad endas mere ja vee temaatikat, kuid leidub ka elamise rõõmust, õhtusest ajast ja kodust jutustavaid laule.

2.2.1. Laula kuni elad ja kaks karjase helletust

Oma kava alustan omamoodi klassikaga. “Laula kuni elad” on üks väga laialdaselt tuntud regilaulu tüüpe. Sõnumi poolest on laul erakordselt helge, soovitudes laulda ja olla õnnelik seni kuni on elu, sest peale surma on küllalt aega vait olla.

“Laula kuni elad” oli minugi jaoks üks esimesi regilaule, mis mulle meelde jäi. Käesolevasse kavasse valisin aga tuntud laulule veidi vähem tuntud viisivariandi Koselt, mis jäi mulle silma oma põneva laadilise ehituse poolest. Lisaks mainitud regilaulule võib seades kuulda ka kahte karjase helletust, esimene neist pärineb Kolga-Jaanist (kogutud 1937. aastal Kadri Asu käest) ning teine Tarvastust (kogutud 1890ndate keskpaigas Aino Tamme käest). Helletused tulevad esitusele esmalt küsimus-vastus vormis, seade arenedes jäävad aga saatvasse rolli kordudes ning moodustades osa regilaulu toetavast helimaastikust. Seade lõpetab samal kahel helletusel põhineva improvisatsioon. Kogu seadega koos kulgeb helimaastik loodushälte ning hiiu kandlel tekitatud helidega.

2.2.2. Ehade valgel

“Ehade valgel” on rahvalik laul, millele on sõnad kirjutanud 1866. aastal Kanepi kihelkonnas sündinud eesti kirjanik ja ajakirjanik Georg Eduard Luiga. Sõnade loomise aeg ja meloodia päritolu on aga teadmata. Laulu sisuks on minategelase püüdlus oma endisele kallimale andestada, kes on otsustanud teisega abielluda.

Lauluni “ehade valgel” jõudsin 2020. aasta kevadel kui otsisin oma uuema rahvalaulu repertuaari värsket materjali. Muuhulgas töötasin sel ajal läbi ka Lauri Õunapuu ja Sven Petersoni poolt toimetatud kogumiku “Papa laulik”, kust leidsingi laulu sõnad ja viisi. Väljaanne “Papa laulik” põhineb käsikirjalisel laulukladel (aastatest 1906-1938), mis on leitud Vanatammi talust Jälgimäel, Harjumaal (Paterson, Õunapuu 2019).

Laulu ballaadilikust olemusest inspireerituna tegin esmalt seade häälele ja klaverile, mida esitasin ka kolmanda õppeaasta kevadisel eriala eksamil. Diplomikontserdi kava ettevalmistades võtsin sama materjali taas töösse, seades

selle ümber kahele viiulile, kahele vokaalile ja basskitarrile. Viiuli mänguhõlpsuse huvides on seade transkribeeritud A-duuri. Harmoonia on loo vältel laadiliselt muutlik, muidu mažoorises kõlas esineb aeg-ajalt ka madalat seitsmendat ning madalat kuuendat astet. Kuna laulu meloodia on üsna rõõmsameelne, püüdsin harmoonia laadilise kõikumisega rõhutada loo nukrat sisu ja minategelase keerukat teekonda andestamise poole. Kogu seade on üsna minimalistliku struktuuriga, toetudes eelkõige viiuli *pizzicato* tehnikas mängitud *riffile*, mis kestab läbi terve seade.

2.2.3. Laevapuu

“Laevapuu” on lüroepiline regilaul. Kontserikavas tuleb esitusele “Laevapuu” variant, mille tekst on kokku pandud kahest samanimelisest Viru-Nigulas laulust. Mõlemad tekstid leidsin lüroepiliste regilaulude väljaandest “Eesti rahvalaule Dr Jakob Hurda ja teiste kogudest” (Hurt 1926:144,145). Laulu viis pärineb samuti Viru-Nigulast, see jõudis minuni kogumikust “Eesti runoviisid. Korraldanud Armas Launis” (Launis 1930).

Laulutüüp “Laevapuu” on suure tõenäosusega sündinud just meie aladelt ning liikunud Eestist edasi Ingerimaa kaudu Soome “Kalevalassegi”. Laulus läheb minategelane laevaehitamiseks sobivat puud otsima. Teel kohtabki ta erinevaid puid, kes kirjeldavad, milliseid tarbeesemeid neist saab. Ükski ei arva end aga laevapuuks kõlbavat kuni lõpuks tamm tunnistab, et tema selleks just sobib (Hurt 1926: XLVII).

Lüroepilistele regilauludele omaselt on ka “Laevapuu” teksti poolest pikk ja põhineb suuresti korduvatel motiividel. Lugu algab mitmeid kordi jälle otsast, jõudmata kuidagi lahenduseni. Selline korduva iseloomuga laul nõuab laulmise juures pidevat tähelepanu koondamist, et ei eeslaulja, järgilaulja ega kuulaja mõte ei hajuks.

Antud kontserdikava raames otsustasin “Laevapuud” mitte ülemäära seada vaid jätta see võimalikult naturaalseks. Seda just selleks, et tähelepanu laulu sisu juurest ei kaoks. Lisasin vaid minimaalse helifooni edasi liikuva paadi, aerutamise ja vee heliga, mis kulgevad kaasa kogu laulu vältel. Kujutan ette, kuidas seda lugu võidi just paadisõidu ajal laulda või isegi lihtsalt jutustada.

2.2.5. Meri kiige all

Neljanda õppeaasta sügisel panin kokku audiokontsert Karksi kiigelauludest ning juhendasin ja salvestasin selle raames viite kaastudengit muusika osakonnast. Seoses kontserdi repertuaari kokkupanekuga töötasin läbi hulgaliselt Karksi regilaulude meloodiaid ja kiigelaulude tekste ning eksperimenteerisin mitmehäälsuste ja helimaastike salvestamisega. Kuna Karksi materjal kõnetas mind väga, otsustasin ühe Karksi kiigelaulu lisada ka oma diplomikontserdi kavva.

Laulu “Meri kiige all” puhul olen ma teinud omajagu konstrueerimise töid. Erinevaid kiigelaulude tekste uurides, jäi mulle silma üks mereteemaline variant Rõngu kihelkonnast. Laul algab kirjeldusega kiikumisest ning jutustab seejärel merest kiige all, liikudes edasi “Loomislaulu” motiividele. Kuna tekst haakus hästi minu kava temaatikaga, otsustasin Rõngu teksti Karksi murrakusse ümber tõlkida. Kiigelaulu viisiks valisin aga kogumikust “Karksi vanad laulud viisidega” I pärit “Pajamängu” meloodia, millel on kiigepärane refrään ja tunnetus (Särg 2008).

Võrreldes uuema rahvalauluga on regilaulude seadmine minu jaoks alati veidi keerukam protsess, mis vajab suuremat ettevaatlikust ja tundlikkust. Regilaule ei ole ajalooliselt lauldud lähtudes minoorsest või mažoorsest laadiehitusest ega funktsionaalharmoonia loogikast, samuti on vanemate pärimuslaulude astmed ja laadid sageli ebastabiilsed. Seetõttu ei pruugi tavapärased harmoniseerimise võtted regilaulude vanakoelist tunnetust toetada. Ka antud seade puhul püüdsin leida mooduseid kuidas ehitada regilaulu ümber heliruumi, summutamata seejuures laulu enda olemust. Helimaastikuna kasutan antud seades hiiu kandlel salvestatud kiige kriuksumise imitatsiooni ning loksuvate lainete heli.

Laulule valitud viisi osas võtsin mõningaid vabadusi ning tekitasin ise selle kulgemises muutuva laadilise struktuuri. Algset viisi laulan kasutades früügia tunnetusega laadiehitust (madala teise astme ja väikese tertsi minoorne laad) ning loo keskel viin meloodia üle miksolüüdia tunnetusega laadi (kõrge teise astme, madala seitsmenda astmega ja suure tertsi mažoorne laad), jättes põhiheli samaks. Sellele lisaks pakub viis ka originaalis palju varieerimise

võimalusi. Kontserdil lisandub seadele vokaalide manipuleerimine läbi viivituse (e. *delay*) efekti, et saavutada kerge kaanoni kõla.

2.2.6. Eile õhtul eha ajal

Hakkasin välitöödel, pärimuslaulude ja vanade lugude jahil käima juba enne Viljandi Kultuuriakadeemia õpingutega alustamist. Esmajoones salvestasin muidugi oma sugulasi ja ajasin kodukülas taga vanu laulukladesid. 2016. aastal otsustas minu isa digitaliseerida oma vanad lintmaki lindid ning selle käigus tuli muude ülesvõtete seas välja ka salvestus, mille oli 1960ndatel teinud minu vanaonu Paul Maasoov. Selgus, et Paul oli omal ajal samuti omamoodi välitööl käinud ning salvestanud intervjuu oma tädi 1902. aastal sündinud Emilie Roosimannusega. Veelgi suurem oli minu rõõm kui avastasime, et lapsepõlve lugude ja mälestuste kõrvale oli tädi Miili (nagu teda salvestusel kutsuti) laulnud ka kaks laulu. Üks neist kannab nime “Eile õhtul eha ajal”.

Laulus kõnnib minategelane õhtul niidul, leidmata pärjapunumiseks õiget lille. Ta otsib öö saabumiseni, alles tagasiteel koju hakkab talle sobiv õis silma.

Teadsin, et tädi Miili laulu tahan ühel päeva ka ise laulda, esialgu jäi see aga oma aega ootama. Alles pärimusmuusika õpingute kolmanda aasta kevadel asusime koos minu eriala õppejõu Celia Roosega selle kallal tööle. Pean tädi Miilile au andma, tema võttis laulu meloodias leiduvad hüpped välja kergusega, mida minul tuli pikalt treenida ja enda jaoks mugavamaks teha. “Eile õhtul eha ajal” on oma viisi poolest tõesti mitmekesisem kui keskmine uuem rahvalaul. Selle struktuur koosneb kahest salmist, mille vahel on väike mõttepaus, refrään puudub. Salm koosneb neljast fraasist, esimeses kahes toimub kasvamine, kolmandas kulminatsioon ning neljas osa toob laskuva käiguga meloodia jälle alumisse toonikasse tagasi. Tädi Miili lihtne ja aus esitusstiil tekitas minus tunde, et laul kõlab kõige õigemini just *acapellas*. See on ka põhjus, miks otsustasin jätta käesolev laulu täiesti seade ja helimaastiku-vabaks.

2.2.7. Vastu ööd

Diplomikontserdi lõpulooks valisin omaloomingulise pala “Vastu ööd”, mille sõnad on kaudselt inspireeritud teelkäimise laulutüübist. Antud lugu ei räägi aga mitte teele asumisest vaid hoopis sellest, kui hea on vahel paigale jääda. Sõnu seades olen kasutanud põhiliselt lõppriimilist värsiehitust, kuid sõrmeotsaga poetanud sekka ka regilaulule omast algriimi. Harmoonia puhul lasin mõttel vabalt lennata ning katsetasin enda jaoks tavapäratumate akordidega.

“Vastu ööd” on seatud kahele kitarrile ning kolmele vokaalile. Pärimusmuusika Aidas toimuval kontserdil mängib akustilist kitarril lisaks minule ka Martin Kalm ning teist häält laulavad Kelly Veinberg ja Hanna Miina Kivisäk.

3. KONTSERDI ETTEVALMISTUS-PROTSESS

Kolmandas peatükis annan ülevaate kontserdi ettevalmistuse protsessist ja korraldusest.

3.1 Ettevalmistusprotsess, koosseis ja meeskond

Kuigi tööd kontserdil kõlavate seadetega alustasin juba kolmanda kursuse kevadsemestril, algas süsteemsem ettevalmistusprotsess neljanda õppeaasta keskel. Eriolukorra tõttu riigis sai täiskoosseisus proovidega alustada alles aprilli teisel poolel, sellele eelneval ajal töötasin lugude ja seadete kallal üksinda. Esimese osa ettevalmistusprotsessist tegelesin kontserdi seadetest salvestuste tegemisega, mängides ja lauldes kaasmuusikute partiid ise sisse. Koos minu lõputöö juhendaja Cätlin Mägiga töötasime välja kontserdi struktuuri, kus vanemad ja uuemad pärimuslaulud tulevad esitusele läbisegi, olles seejuures põimitud arhiivisalvestuste ning helimaastikega. Nõnda oligi teine küllaltki ajamahukas protsess enne proovidega alustamist just helimaastike loomine kontserdi foonile.

Ettevalmistusperioodi teine etapp möödus koos kaasmuusikutega. Kuna olin kontserdikava materjali ja kaasmuusikute partiid juba varem võrdlemisi terviklikul kujul välja töötanud, tegime reaalsete proovide vältel märkimisväärseid muudatusi vähe. Rohkem lisatäiendusi vajasisid aga helimaastikud, milledest mõned esinemissituatsioonis siiski ei toiminud.

Kaasmuusikuteks minu diplomikontserdil on Kelly Veinberg ja Hanna Miina Kivisäk, kelle esituses saab kuulda nii laulu kui viulimängu ning Martin Kalm, kes mängib basskitarri ning akustilist kitarr. Kontserdi helilahenduse eest hoolitseb helitehnik Aleksi Semjonov, kelle abiga said ka helifoonid ning arhiivisalvestused *live*-situatsiooni tarvis ühtlustatud.

3.2 Valgus ja visuaalne keel

Kontserdikava visuaalse lahenduse juures on märksõnadeks meri ja vesi - alguses sünge ning rahutu tasanedes kava teises pooles. Kontserdi valguslahendus on esmalt hämaram muutudes kava arenedes kirkamaks, domineerib sinine valgus. Valguslahenduse eest hoolitseb valgustaja Mari Vijard.

Visuaalse elemendina on kasutusel ka taustprojektsioon, mis on markeerib esmalt tumedat merd, värvudes kava lõpuosas heledaks türkiissiniseks. Projektsioon on maalitud akvarelltehnikas ning animeeritud jäljendama vaikset vee liikumist.

3.3 Kontserdi turundus

Diplomikontsert toimub veebiülekanadena Pärimusmuusika Aida väikesest saalist. Kogu ürituse turundus on samuti veebipõhine, hõlmates TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia poolt kokku pandud sündmust tutvustavat veebilehte ning minu poolt loodud ürituse lehte sotsiaalmeedias.

Tavapärase trükiplakati asemel valisin kontserdi turunduse jaoks veebisõbralikuma ribareklaami formaadi. Sellel on kujutatud nii mind, seismas vee taustal, kui kaadrit kontserdi taustaprojektsioonist. Kogu diplomikontserdi turunduse visuaalne lahendus on minu enda poolt teostatud.

KOKKUVÕTE

Loov-praktilise lõputöö eesmärk oli anda ülevaade minu teekonnast muusikas, õpinguajast TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias ning diplomikontserdi kontseptsioonist, repertuaarist, ettevalmistusprotsessist ja korraldusest.

Kontserdi pealkiri “Meri kiige all” tuleneb kontserdil kõlavast samanimelisest regilaulust, kuid laiemas mõttes sümboliseerib “meri” minu jaoks muusika sügavat ja pidevalt muutuvat olemust. Laulude ümber olen helimaastike, arhiivisalvestuste ning kaas muusikte abiga loonud omaette helimaailmad, kus samuti leidub vihjeid voolavale veele ja loksuvale merele.

Esitusele tuleb valik eesti uuematest ja vanematest pärimuslauludest ning pärimusest inspireeritud omalooming. Põhiliseks instrumendiks on seejuures minu hääl. Samuti on minuga koos laval muusikud Kelly Veinberg, Hanna Miina Kivisäk ning Martin Kalm, kelle kanda on nii järgilaulev, saatev kui helimaastikega sulanduv roll.

Antud kirjatöö koosneb kolmest peatükist. Neist esimese pühendasin oma teekonnale muusikas ning õpingutele TÜ Viljandi kultuuriakadeemias ning teises peatükis andsin ülevaate diplomikontserdi kontseptsioonist ja paladest. Kolmandas peatükis kirjeldasin aga kontserdi ettevalmistusprotsessi ja prooviperioodi ning samuti visuaalset ja helitehnilist lahendust. Samuti andsin viimases peatükis ülevaate kontserdi turundusest.

KASUTATUD KIRJANDUS

Hurt, J. 1926. *Eesti rahvalaule Dr Jakob Hurda ja teiste kogudest*. Esimene köide. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts

Launis, A. 1930. *Eesti runoviisid. Korraldanud Armas Launis*. Tartu: Eesti Kirjanduse Seltsi Kirjastus.

Särg, T. 2008. *Karksi vanad laulud viisidega I*. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum

Õunapuu, L., Petreson, S. 2019. *Papa laulik. Rahvalikke laule eelmise sajandi algusest*. Kirjastus SP Muusika

LAULUDE VIITED

Karjase helletus 1

ERA, Pl. 43 B2 < Kolga-Jaani khk., Uue-Võidu v., Parika k., - H. Tampere < Kadri Asu, 67 a. (1937)

Karjase helletus 2

SKS, 39 (104) < Tarvastu khk. - M. Hermann < Aino Tamm (1895 - 1896)

Tampere, H. 2012 *Eesti rahvalaule viisidega I*. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseumi teaduskirjastus (lk 89)

“Laula”

EÜS III 89 (13) + EÜS IV 166 (177) < Kose khk - J. Mamberg (1892)

Tampere, H. 1965 *Eesti rahvalaule viisidega V*. Tartu: Kirjastus Valgus (lk 39)

“Ehade valgel”

tekst: autor Georg Eduard Luiga, elanud aastatel 1866-1936 (Õunapuu, Peterson 2019:32-33)

viis: rahvalik

“Laevapuu”

tekst: H II 34. 14. < Viru-Nigula - J. Walk < Jakob Puus, (1892)

viis pärineb kogumikust: Launis, A. 1930. *Eesti runoviisid. Korraldanud Armas Launis*. Tartu, 1930.

“Meri kiige all”

tekst: ERM 21, 14 (15). < Rõngu khk., (1920) (ümber seatud Karksi murrakusse)

viis: RKM II 87, 620 (12) + RKM II 87, 520 (50) < Karksi khk. - H. ja E. Tampere < Ann Jõeste (1960)

“Eile õhtul eha ajal”

Eliise Selisaare helisalv.erakogu < Rapla khk., Kaerepere k., Kutseri-sepa t., - P.
Maasoo < Emiilie Roosimannus (1960ndad)

“Vastu ööd”

Eliise Selisaare omalooming 2020. aasta jaanuaris

LISAD

Lisa 1 Laulude sõnad ja noodistused.

Karjase helletus 1

Musical notation for Karjase helletus 1. The score is written on two staves in G major. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a tempo marking of 'MM' (Moderato) with a quarter note equal to 192. The melody starts with a dotted quarter note 'Uu.' followed by a series of eighth notes. There are two triplet markings over the first two eighth notes of the first staff. The second staff continues the melody with eighth notes, including a triplet of eighth notes at the end. Performance markings include 'ten.' (tenuendo) and 'rit.' (ritardando).

Karjase helletus 2

Musical notation for Karjase helletus 2. The score is written on a single staff in G major. The melody consists of a sequence of eighth notes, starting with a dotted quarter note followed by eighth notes. The key signature is one sharp (F#).

“Laula”

Laula, laula suukene
Liigu linnukeelekene
Küll sa saad siis vaid olla
Kui saad alla musta mulla
Valge laudade vahele
Kena kirstu keskelle

A.

lau-la, lau-la, suu-ke-ne, lau-la, lau-la, suu-ke-ne.
lii-gu, lin-nu kee-le-ke-ne, lii-gu, lin-nu kee-le-ke-ne!

Kül sa saad siis vai-da õl-la, kui saad aHla musta muHla.

B. Variant.

lau-la, lau-la, suu-ke-ne, lii-gu, lin-nu kee-le-ke-ne!

“Ehade valgel”

Me seisime ehade valgel
Nii hilja õhtu peal
Ja läigivad pisarad palgel
Et pidime lahkuma seal
Ja läigivad pisarad palgel
Et pidime lahkuma seal

Minu õrnemad igatsused
Läind viisiks kande peal
Ja õrnemad igatsused
Minu väiksele pruudile
Ja õrnemad igatsused
Minu väiksele pruudile

Tuul laulukest kaugele kannal
Vii tema juurde see
Ja küsi, kas mõtled veel minus

Minu pääle tagasi
Ja küsi, kas mõtled veel minus
Minu pääle tagasi

Seal majas, kus kisa ja kära
Pidulusti, tants ja laul
Minu endine pruudikene
Seal lauas on mõrsja oln'd
Minu endine pruudikene
Seal lauas on mõrsja oln'd

Oh leina vilets ja vaene
Lepi ära minuga
Ei iialgi tõsta ma sulge
Ei iialgi laima ma sind
Ei iialgi tõsta ma sulge
Ei iialgi laima ma sind

Me sei - si-me e - ha - de val - gel - nii
hil - ja õh - tu peal. Ja
läi - gi - vad pi - sa - rad pal - gel - et
pi - di - me lah - ku - ma seal. Ja

“Laevapuu”

Tüki soidin Türgi tieda,
Pääva soidin Pärnu maida,
Pääva Pärnumaa mägida,
Kuu kaua Juo jogeda
Keda vastaje tuleksi
Aab jo vastaje tuleksi.
Mina aabada teretin,
Alt mina juuri annin kätta:
“Tere, aabaa poisikene!
Kas sinust saaneb laiva laudu,
Laiva laudu, purja puida,
Laiva ääda ankurida,
Jue peale juosejuida
Vie peale vierejuida?”
Aab jo varsti vasta kostis:
“Ei minust seda ei saada,
Seda sesta poegidesta:
Tüvist saab mul tünnerpuida,
Latvast lapse kätikisida.”
Uuest ütlin ümber jälle,
Taast laulan tagasi jälle,
Uuest uusile sanongi.
Paremille palvetelle:
Tüki soidin Türgi tieda
Keda vastaie tuleksi?
Leppa vastaie tuleksi!
Mina leppada teretin,
Alt mina juuri annin kätta:
“Tere leppa poisikene!
Kas sust saaneb laiva laudu
Jue peale juosejuida,
Vie piale vierejuida?”

Lepp jo varsti vasta kostis:
“Ei minust seda ei saada,
Minu on luodu piima puista,
Piima puista, püti puista,
Piima kinni jo pidama.”
Uuest ütlin ümber jälle,
Taast laulan tagasi jälle,
Uuest uusile sanongi.
Paremille palvetelle:
Tüki soidin Türgi tieda,
Pääva soidin Pärnu maida,
Keda vastaie tuleksi?
Kaske vastaie tuleksi.
Mina kaskeda teretin,
Alt mina juuri annin kätta:
“Tere kaske poisikene!
Kas sust saaneb laiva laudu
Jue peale juosejuida,
Vie piale vierejuida?”
Kask jo varsti vasta kostis:
“Ei minust seda ei saada,
Minu oli luodu rataspuista,
Rataspuista rauapuista,
Müöda maada vieremaie,
Musta mulda püöramaie.”
Uuest ütlin ümber jälle,
Tamme vastaie tuleksi.
Mina tammeda teredin,
Alt mina juuri annin kätta:
“Tere, tamme, poisikene!
Kas sinust saaneb laiva laudu?
Jue peale juosejuida,
Vie piale vierejuida?”
“Ja minust saaneb laivalaudu,

Laiva laudu, purje-puida,
 Jue peale juosejuida
 Vie peale vierejuida.

“Meri kiige all”

Käi, ä'l'u, kõrgesse, kiige kaage
 üle parde, üle orde,
 üle tammiste talade,
 üle vasiste vagade!
 Mis o meie ä'l'u alla?
 Meri meie ä'l'u alla!
 Mis sääl mere keske'ella?
 Neitsi mere keske'ella!
 Mes sääl neitsi põlve otsan?
 Sõlge neitsi põlve otsan!
 Mes sääl sõle tel'le otsan?
 Sõrmus sõle tel'le otsan!

g¹=cis' Et see ei an-na pa-da-da, kii - ge, kaa - ge.
 * lai - na sõk - la, lan - gu - ke - ne, kii - ge, kaa - ge.
 Meil tulev vöö-ra Vi - rus - ta, kii - ge, kaa - ge,
 o - nu al - li Ar - ju - maal - ta, kii - ge, kaa - ge,
 tä - di täv - ve Tar - tu - es - ta, kii - ge, kaa - ge.

Al - le kii - sa kii - ta - me - de, kii - ge, kaa - ge,
 * põ - ka pat - ta pa - ne - me - de, kii - ge, kaa - ge.

(g'-h') Et - se ei an - na pa - da - da, kii - ge, kaa - ge,
 lai - na sõk - la, lan - gu - ke - ne, kii - ge, kaa - ge.
 Meil tu - lev vöö - ra Vi - rus - ta, kii - ge, kaa - ge,
 o - nu al - li Ar - ju - maal - ta, kii - ge, kaa - ge.

“Eile õhtul eha ajal”

Eile õhtul eha ajal
 Kõndisin ma aasale
 Otsin lille niidurajalt
 Et tast pärga punuda

Kaua kaua ma seal kõndsin
 Kustumas ju ehaloid
 Kõik muud lillekesed leidsin
 ::Kuid ei leidnud õrna õit::

Ma ei leidnud sinilille
 Niidu piirelt peitemast
 Juba tahtsin koju jälle
 Minna aasalt armsamalt

Öö ju varjas väsind ilma
 Päävätöö kõik lõppes ää
 Kui ju juhtus õis mul silma
 ::Mille ära murdsin ma::

EI-LE ÖHTUL E-HA A-JAL
 OT-SIN LILLE NIIDU PA-SALT
 KÕNDI SI-N MI AASA-LE
 ET TAST PÄR-GA PU-MU-DA
 KAU-A KAU-A M-A SEAL KÕNDSIN
 KUSTU - MASJU E-HA LOID
 KÕIK MUUD LILLE - KESED LEIDSIN
 KUID EI LEIDNUD ÕRNA ÕIT
 KUIDEI LEIDNUD ÕRNA ÕIT.

“Vastu ööd”

No kus me lähme vastu ööd?
Kas tarvisgi ära end viia?
Sai kuumaks ahi soojaks söök
Mis oleks kui jääksgi siia?

Jah kuskil kaugel põleb puid
ja kusagil keegi laob müüri
on piike, mõõku teravaid... kuid
siia need küll ei küündi!

Juuksed tuules, kannad maas
Suurest ilmast väike raas
Juuksed tuules, kannad maas
Suurest ilmast väike raas

No kus me lähme vastu ööd
Kus puutume vastu päeva
Sa parem sõlmi lahti vöö
Las kiirused mööda läevad

Juuksed tuules, kannad maas
Suurest ilmast see väike raas
on täpselt paras..

Lisa 2 Kontserdi tehniline kava

“MERI KIIGE ALL” KONTSERDI KAVA (FINALE 2021) ELIISE SELISAAR, AIDA VÄIKE SAAL

Koosseis: Eliise (vokaal, kitarr 1) Kelly (vokaal, viiul) Hanna Miina (vokaal, viiul) Martin (kitarr 2, bass)

	HELIFOON:	Vokaalid/pillid:	MUUSIKUD:	VALGUS:	“STILL’ID” PROJEKTSIOONIST:
1. Karjasehuked / Laula laula	1 Foon_Laula, laula ja elletused	põhivox taustavox 1 taustavox 2	Eliise Kelly Hanna Miina	Spotid lauljatel, muidu üsna pime.	
2. Ehade valgel	Loo keskel: 2 Arhiiv_Ehade valgel	põhivox viiul 1 viiul 2 Bass Taustavox1	Eliise Kelly Hanna Miina Martin		
vahejutt	3 Foon_Laevapuu_ sõudmine				
3. Laevapuu (publikuga)	(3 jätkub..)	põhivox taustavox 1 taustavox 2	Eliise Kelly Hanna Miina (publik laulab kaasa)	Natuke valgem?	
4. Meri kiige all	4 Foon Meri kiige all	põhivox taustavox 1 taustavox 2	Eliise Hanna Miina Kelly	Pimedam, ÕUDUKAS!	

vahejutt	(vaikus)				
5. Eile õhtul eha ajal	(vaikus) Peale loo lõppu: 5 Arhiiv_Eile õhtul eha ajal_lühem_fadeout	põhivox	Eliise	Helgem	
6. Vastu ööd		põhivox taustavox 1 taustavox 2 Kitarr 1 Kitarr 2	Eliise Kelly Hanna Miina Martin	Helgem	
tänu sõna					

Lisa 3 Ribareklaam

SUMMARY

The aim of this paper is to give an overview of my journey in music, studies in TÜ Viljandi Culture Academy traditional music department and the concept, repertoire and preparation of my diploma concert "Meri kiige all" ("Sea under the swing").

The title "Meri kiige all" ("Sea under the swing") is derived from a runo song of the same name. In a broader sense "the sea" represents a deep and ever-changing nature, which to me is similar to the essence of music. Around each song, I have created a separate world of sounds with the help of soundscapes, archival recordings and fellow musicians.

The diploma concert consists of newer and older Estonian traditional songs and my own creation and the main instrument to be heard is my voice. The fellow musicians on the stage with me are Kelly Veinberg, Hanna Miina Kivisäk and Martin Kalm, whose role in the concert is accompanying and merging with the songs and soundscapes.

The first part of this paper describes my journey in music and studies at the UT Viljandi Academy of Culture. The second part is focused on the concept and repertoire of my diploma concert. In the last chapter I described the process of preparation, rehearsal period, as well as the marketing and visual and audio solutions of the concert.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eliise Selisaar,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Meri kiige all”, mille juhendaja on Cätlin Mägi, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Eliise Selisaar

19.05.2021